

Konkurs „Lekcje o Mazowszu” - scenariusz zajęć edukacyjnych

Autor/autorzy dr Wioletta Żórawska

Tytuł scenariusza

W 100. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.

Poznajemy piękno i siłę naszej tożsamości

Adresat: młodzież w wieku 15-18 lat

Czas zajęć: 2 x 45 minut

Słowa kluczowe: język polski, poezja, edukacja regionalna, Norwid, TIK, Mazowsze, lekcja odwrócona, tablica wirtualna.

Wprowadzenie: Jak odkrywać z młodzieżą piękno Mazowsza i siłę polskiej tożsamości? Punktem wyjścia jest poznawanie biografii wielkiego Mazowszanina Cypriana Norwida. Następny krąg wtajemniczenia stanowi jego dzieło literackie omawiane w różnych kontekstach. Otwiera ono przed uczniami uniwersalny system wartości: człowiek, wolność, ojczyzna, Europa, świat. Kolejnym obszarem poznania staje się Mazowsze - miejsca związane z poetą Norwidem i postacią historyczną, której złożył hołd. Józef Bem urzeczywistnia wartości: wolność, ojczyzna, solidarność. Ten generał zrealizował imponujący międzynarodowy projekt niepodległości i stał się bohaterem trzech narodów.

Cel ogólny

Poznawanie biografii poety pochodzącego z Mazowsza i analiza dzieła literackiego poświęconego bohaterowi walczącemu o wolność Polski. Poszerzanie wiedzy o Mazowszu poprzez miejsca naznaczone obecnością wybitnych postaci.

Cele szczegółowe

Uczeń:

Poznaje poetę związanego z ziemią mazowiecką

Interpretuje arcydzieło liryki w różnych kontekstach interpretacyjnych

Poznaje postać historyczną związaną z Mazowszem

Doskonali umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji

Tworzy samodzielny tekst na podstawie materiałów źródłowych

Realizuje inscenizację wiersza

Popularyzuje wiedzę o regionie Mazowsza w swoim najbliższym otoczeniu

Metody

Pogadanka

Praca z tekstem

Metoda ekspresyjna

Formy pracy

Praca w grupach

Praca indywidualna

Praca z całym zespołem klasowym

Pomoce dydaktyczne

Tablica wirtualna

Tekst wiersza

Karta pracy

Cztery komputery z dostępem do Internetu, tablety, telefony

projektor

Słowniki tematyczne

Przebieg zajęć

Część wstępna

Powitanie uczniów i zapoznanie z celami lekcji. Wskazanie potrzeby budowania tożsamości regionalnej mieszkańców we współczesnym świecie. Uświadomienie uczniom potrzeby ciągłego poszukiwania autorytetów, miejsc z nimi związanych oraz wzbudzanie szacunku dla dokonań przodków i pielęgnowanie pamięci o nich.

Zapisanie tematu lekcji

Nawiązanie do wcześniej udostępnionej wszystkim uczniom tablicy wirtualnej z zadaniem do wykonania w domu. Nauczyciel prosi wcześniej o solidne zapoznanie się z materiałami i poszukiwanie na ich podstawie odpowiedzi na postawione pytanie kluczowe: *W czym wyraża się siła i piękno polskiej tożsamości?*

Uczniowie wyrażają własne refleksje na forum klasy na temat zadany na tablicy wirtualnej.

Część główna

1. Uczniowie zostają podzieleni na cztery cztero-pięcioosobowe grupy (zespoły zadaniowe), każda grupa ma dostęp do komputera z łączem internetowym. Grupy zadaniowe otrzymują instrukcje. Praca w grupach trwa 30 minut.
2. Liderzy zespołów relacjonują dokonania grup. Jeden z zespołów prezentuje inscenizację utworu.
3. Uczniowie odczytują wiersz C. Norwida, a następnie poznają jego interpretację w wykonaniu Czesława Niemena (czas trwania 13 minut).

Część podsumowująca

1. Ewaluacja: Uczniowie otrzymują papierowe emotikony dwustronnie drukowane (buźki uśmiechnięte /buźki smutne). Dyżurni rozdają materiały. Na polecenie nauczyciela podnoszą w górę kartkę z oznaczeniem uśmiech lub smutek.

2. Praca domowa

Uczniowie wybierają jedno z zaproponowanych zadań

A/ Napisz przemówienie na uroczystość z okazji 100. rocznicy odzyskania niepodległości, w którym odwołasz się do twórczości Cypriana Norwida i dokonań generała Józefa Bema.

B/ Wykonaj ekspozycję w szkolnej/ klasowej gablocie poświęconą Cyprianowi Kamilowi Norwidowi i Józefowi Bemowi z uwzględnieniem ich związków z Mazowszem.

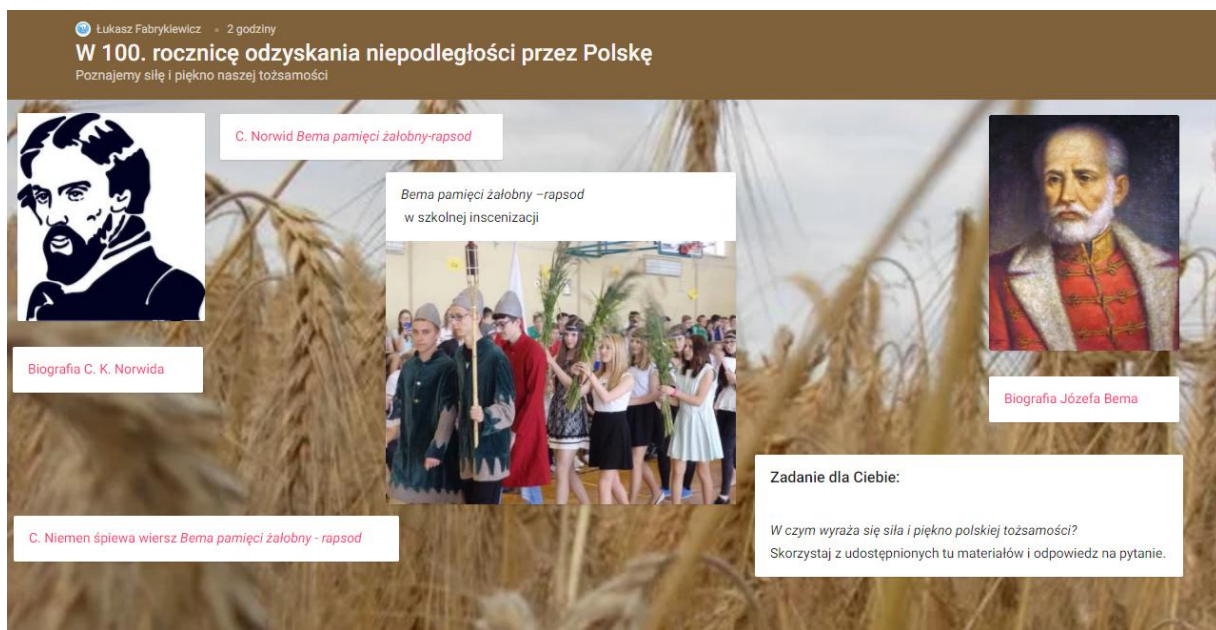
C/ Przygotuj recytację wiersza Cypriana Norwida *Bema pamięci żałobny-rapsod*, która uświetni spotkanie mieszkańców Twojej miejscowości zorganizowane z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości.

Załącznik 1

https://padlet.com/D1E2Luk6Mat8PL/100_rocznica_odzyskania_niepodleglosci

(dostęp:

26.02.2018)

Fotografia tablicy wirtualnej przygotowanej przez nauczyciela i udostępnionej uczniom co najmniej dzień przed zajęciami.

Fotografia własna. Portret C. Norwida- grafika Lidia Gajek.

Załącznik 2

Karta pracy nr 1

a) Cyprian Kamil Norwid

Nota biograficzna Cyprian Kamil Norwid (fragment pokazujący związki poety z Mazowszem)

[...] Cyprian Norwid i jego starszy brat Ludwik w 1831 roku do drugiej klasy gimnazjum warszawskiego na Lesznie. Zamknięcie gimnazjów w roku szkolnym 1832/33 przerwało im naukę, ponownie podjęta na jesieni 1833 r. w gimnazjum wojewódzkim w Pałacu Kazimierzowskim i ponownie przerwana w drugim półroczu tego roku szkolnego. W 1835 r. ponownie uczyli się w gimnazjum na Lesznie, które opuścili jako uczniowie piątej klasy. Cyprian przeniósł się do prywatnej szkoły malarskiej Aleksandra Kokulara (1837), gdzie przebywał do roku 1839. [...] Norwid debiutował w roku 1840 i stał się w ciągu następnych lat najwybitniejszym przedstawicielem poezji warszawskiej, publikując swoje utwory (wiersze, opowiadania, próby dramatyczne) w różnych pismach.

Cyprian Kamil Norwid, Liryki wybrane, wybrał, ułożył i opracował Juliusz Wiktor Gomulicki, Warszawa 2001, s. 180- 181.

Józef Bem Nota biograficzna

Józef Bem, 1794-1850, generał wojsk polskich, węgierskich i tureckich, uczestnik wyprawy Napoleona I na Moskwę w 1812 i obrony Gdańska. Zajmował się teorią i konstrukcją rakiet; przebudował Ossolineum we Lwowie. Brawurowo kierował artylerią pod Iganiami, Ostrołęką i w czasie obrony Warszawy, awansując na generała brygady. W 1848 kierował obroną rewolucyjnego Wiednia, wiążąc znaczne siły cesarskie, dowodził rewolucyjną armią węgierską w Siedmiogrodzie i Banacie, zadając szereg klęsk wojskom austriackim i rosyjskim. Jako wódz naczelny wojsk węgierskich. Doznał porażki pod Temesvárem 9 VIII 1849. Aby nie pójść do niewoli austriackiej i móc walczyć dalej, został muzułmaninem i wstąpił do wojska tureckiego; Internowany w Aleppo wkrótce zmarł. Zwłoki jego sprowadzono do Polski w 1929 i pochowano w mauzoleum w Tarnowie. Generał Bem w Turcji występował pod imieniem Murat Pasza. Wielbili go żołnierze węgierscy i nazywali Ojcem Bemem.

W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003, s. 97.

Grupa I : Badacze regionaliści

(Instrukcja)

Na podstawie podanych źródeł zbierzcie informacje o miejscach występujących na Mazowszu, z którymi związany był Cyprian Norwid i Józef Bem.

Z otrzymanych tekstów kultury (obrazy) utwórzcie prezentację multimedialną.

Następnie napiszcie kilkuzdaniowe komentarze o tych miejscach, aby zachęcić do ich odwiedzenia. Na wykonanie zadania macie 35 minut. Lider grupy ma 5 minut na przedstawienie na forum klasy wyników pracy.

W realizacji zadania wykorzystaj:

1. Tablica wirtualna - dostęp do biografii Norwida i Bema

2. Linki do:

a/ Chrzęstne

<http://www.palacwchrzesnem.pl/>

<http://www.palacwchrzesnem.pl/hologram> (dostęp: 26.02.2018)

b/ Dębinki

<http://www.kurier-w.pl/palac-debinkach-odpowiednich-rekach/>

[...] Związki Norwida z pałacem w Dębinkach rozpoczynają się od historii oraz dziejów rodziny Dybowskich, którzy zakupili posiadłość w 1871 r. Babka Norwida i jej drugi mąż Ksawery roztoczyli opiekę nad dziećmi, po śmierci ojca, a potem matki Cypriana Norwida. Fundacja Museion Norwid od dłuższego czasu zabiega o utworzenie Muzeum Norwida w Dębinkach. Od lat apelują: -Tworzymy Muzeum Norwida! [...]

Tekst: Janina Czerwińska, „Kurier” Tygodnik Regionalny

Przywrócenie pamięci o Dębinkach, jako miejscu nierozzerwalnie związanym z naszym wielkim poetą Cyprianem Kamilem Norwidem jest wyjątkowo korzystne dla lokalnej społeczności i naszego dziedzictwa historycznego oraz kulturowego. [...] Gmina Zabrodzie chce urządzić Muzeum Norwida przy pomocy Fundacji Museion Norwid. Fundacja posiada wiedzę, możliwości i zgromadzone zbiory, które obecnie można obejrzeć w Pałacu w Chrzęsnem.

Tekst: Janina Czerwińska, „Kurier” Tygodnik Regionalny

c/ Kościół w Dąbrówce:

https://d1u1p2xjiahg3.cloudfront.net/dd405357-8556-4b31-b9c7-fe8f8aefebf3_l.jpg
(dostęp:26.02.2018)

d/ Grób Matki Norwida w Dąbrówce:

https://d1u1p2xjiahg3.cloudfront.net/6e33f8cd-5d42-4c37-a414-32c4d4064185_l.jpg
(dostęp:26.02.2018)

e/ Głuchy,

<http://www.muzeumnorwida.pl/>(dostęp:26.02.2018)

f/ Bemowo dzielnica Warszawy

https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Bem#/media/File:PL_Warsaw_J%C3%B3zef_Bem_monument.jpg (dostęp:26.02.2018)

g/ Łazienki Królewskie w Warszawie *Pomnik Bema*

https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Bem#/media/File:POL_Warsaw_bem_monument_%C5%81azienki.jpg (dostęp:26.02.2018)

h/ Łazienki Królewskie w Warszawie *Pomnik Norwida*

<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/32347,warszawa-pomnik-norwida.html>

(dostęp: 26.02.2018)

i/ Tablica upamiętniająca naukę Norwida w gimnazjum ul. Leszno w Warszawie. |

Fotografia własna

Grupa 2. Literaturoznawcy

(Instrukcja)

Uczniowie wyjaśniają pojęcia: rapsod, stylizacja, archaizacja. Omawiają, na czym polega stylizacja, archaizacja w otrzymanym do analizy wierszu.

Dokonują analizy wersyfikacji, rymów, środków stylistycznych i wskazują ich funkcje.

Wyodrębniają obrazy poetyckie. Poszukaj odpowiedzi na pytanie o znaczenie wybitnych jednostek w dziejach narodów.

Na wykonanie zadania macie 35 minut. Grupa pisze notatkę i uzupełnia kartę pracy. Lider grupy ma 5 minut na przedstawienie na forum klasy wyników pracy.

W pracy wykorzystajcie :

1. Karta pracy Cyprian Norwid *Bema pamięci żałobny-rapsod*

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania związane z tekstem.

1. Jakie zasługi tytułowego bohatera sławi wiersz ? Wynotuj dwa cytaty z I części utworu.

a/

b/

2. Jakie czynności wykonywały w czasie pogrzebowego pochodu płaczki? Wymień 3 czynności.

a/.....b/.....c/.....

3. Wymień 3 przykłady różnych dźwięków towarzyszących pochodowi. Przy każdym wskaż jego źródło.

a/.....

b/.....

c/.....

4. Jakie kolory wystąpiły w opisie? Wskaż 3 przykłady różnych kolorów i przedmiotów lub zjawisk, które są nimi określone.

a/.....b/.....c/.....

5. Co przesądza o powolnym, majestatycznym rytmie wiersza? Wskaż wszystkie elementy budowy przesądzające o rytmie wiersza.

.....

6. Uzupełnij poniższą tabelkę, korzystając z tekstu wiersza *Bema pamięci żałobny rapsod*.

Nazwa środka artystycznego wyrazu	Przykład z tekstu	Funkcja środka artystycznego wyrazu
	„Przy pochodniach, co skrami/ Grają około twych kolan?–„	
	[...] „więą proporce [...],/ Jak namioty ruchome wojsk koczujących po niebie”	
	„Serca zmdlałe ocucą- /	

7. Dokąd zmierza korowód pogrzebowy, który staje się pochodem Ludzkości?

.....

.....

.....

.....

8. Co symbolizuje postać Józefa Bema?

.....

9. Jakie ważne problemy są w wierszu poza tym, co napisałeś/aś odpowiadając na pytania?

.....

.....

.....

.....

Karta pracy- opracowanie własne

2. C. Norwid, *Bema pamięci żałobny-rapsod*

3. B. Drabarek, J. Falkowski, I. Rowińska, *Szkolny słownik motywów literackich*, Warszawa 2002.

4. W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003.

5. A. Popławska, P. Szeląg, K. Kotowski, *Słownik terminów literackich*, Kraków 2004.

6. *Słownik języka polskiego*, t. 1-3, PWN, Warszawa 1995.

Przykładowa notatka napisana w grupie literaturoznawców.

Wiersz *Bema pamięci żałobny-rapsod* powstał w 1851 roku dla uczczenia rocznicy śmierci Generała Józefa Bema. To arcydzieło polskiej liryki. Poeta z wielkim kunsztem złożył hołd wybitnemu Polakowi.

Tytułowy bohater wiersza Józef Bem żył w latach (1794-1859). Brał udział między innymi w powstaniu listopadowym (rok 1830). Wsławił się brawurowymi atakami pod Iganiami, Ostrołęką oraz w obronie Warszawy. Organizował polskie oddziały we Francji, w Belgii, w Portugalii, w Egipcie. Podczas Wiosny Ludów został naczelnym wodzem armii węgierskiej walczącej z Austrią. Do dziś na Węgrzech żywy jest kult tej postaci. Po upadku rewolucji węgierskiej wyjechał do Turcji. Przyjął islam i jako Murat Pasza stał się oficerem armii tureckiej. Zmarł w Aleppo. Był nie tylko człowiekiem wielkiej odwagi, znakomitym dowódcą i strategiem. Pisał też prace naukowe z zakresu techniki i historii wojskowej.

Norwid dokonał **archaizacji, czyli stylizacji** pogrzebu bohatera według rytuału średniowieczno-rycerskiego, pogańskiego i wczesnosłowiańskiego.

Świadczą o tym rekwizyty właściwe średniowiecznym rycerzom – pancerz, zbroja, koń, sokół. Połączenie elementów z różnych epok służy podkreśleniu znaczenia ciągłości tradycji jako podstawy kultury i bytu narodowego.

Występuje tu również **mitologizacja postaci generała**, czyli przedstawienie zmarłego niczym wielkiego wodza całego plemienia lub wzorowego rycerza średniowiecznego. Kondukt przechodzi przez wawóz i zatrzymuje się nad czeluścią przepaści. Nie stacza się w nią dzięki takim bohaterom, jak generał Bem. Podąża dalej.

Grupa 3. Kulturoznawcy

(Instrukcja)

W pracy wykorzystajcie podane źródła:

1. W. Kopaliński, Słownik mitów i tradycji kultury, Warszawa 2003.

2. C. Norwid, *Bema pamięci żałobny-rapsod*

<https://www.youtube.com/watch?v=FFNxify6dbY> (dostęp: 26.02.2018)

3. Notatka

Interpretacja wszech czasów *Bema pamięci żałobnego – rapsodu* Cypriana Norwida w wykonaniu Czesława Niemena znalazła się w albumie *Enigmatic*. Przez osiemnaście tygodni znajdowała się na pierwszym miejscu listy przebojów, zaś album uhonorowany został laurem złotej płyty.

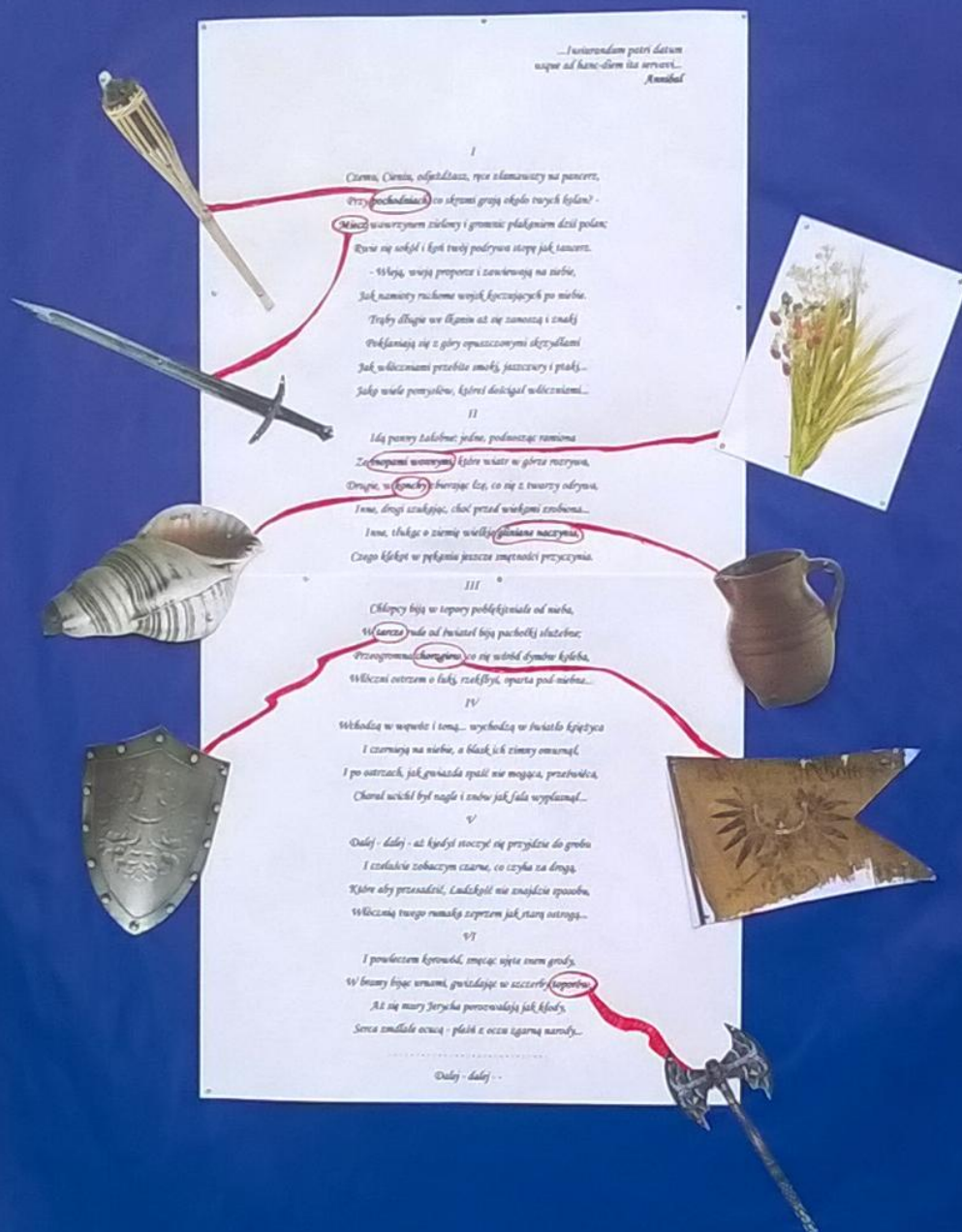
4. Ilustracja wiersza C. Norwida *Bema pamięci żałobny-rapsod* autorstwa Kamila Jerzyka

<http://www.arte.fm/bema-pamieci-zalobny-rapsod-autkamil-jerzyk/10272/preview/>

(dostęp: 26.02.2018)

BEMA PAMIĘCI ŻAŁOBNY-RAPSOD

Cyprian Kamil Norwid

Wynik pracy grupy kulturoznawców może być przedstawiony w formie planszy. Fotografia własna.

Powstanie tablica uwzględniająca pojęcia i symbole występujące w wierszu. Przykład pracy grupy kulturoznawców pokazuje fotografia.

a/ kultura starożytna

Liśćmi wawrzynu wieńczono bohaterów w starożytnej Grecji i w Rzymie.

b/ Kultura rycerska średniowiecza

Sokół i koń to akcesoria średniowiecznego rycerza. Orły, smoki i jaszczury- to znaki wojenne poprzedzające oddziały wojsk rzymskich, ale i średniowiecznych.

c/ obrzędy pogańskie

Udział w obrzędzie panien żałobnych, lamentnic, płaczek, rozbijanie naczyń glinianych (symbol śmierci).

d/ obrzędy słowiańskie

Reprezentują je snopy rozwiewane przez wiatr. Są to symbole słowiańskiej Polski, a także zniszczenia i śmierci.

Karta pracy nr 4

Grupa IV **Grupa inicjatyw twórczych**

(Instrukcja)

Opracujcie inscenizację wiersza *Bema pamięci żałobny-rapsod*. W pracy należy uwzględnić: postacie uczestniczące w ceremonii pogrzebu, kostiumy, rekwizyty, dźwięki, choreografię. Następnie zaprezentujcie w klasie pierwszą próbę inscenizacji dzieła.

W pracy wykorzystajcie:

a/ C. Norwid, *Bema pamięci żałobny-rapsod*

b/ Fotografię przedstawiającą szkolną inscenizację wiersza *Bema pamięci żałobny-rapsod*

Fotografia własna.

c/ Ilustracja wiersza C. Norwida *Bema pamięci żałobny-rapsod* autorstwa Kamila Jerzyka.

<http://www.arte.fm/bema-pamieci-zalobny-rapsod-autkamil-jerzyk/10272/preview/>

(dostęp: 26.02.2018)

Bibliografia

Pisma wszystkie, zebrał, tekst ustalił, wstępem i uwagami krytycznymi opatrzył

J.W. Gomułicki, t. 1-11, Warszawa 1971- 1976

M. Bodusz, *Cyprian Norwid w rytmach rockowych*, tamże, s. 101- 114.

Cyprian Kamil Norwid, Liryki wybrane, wybrał, ułożył i opracował Juliusz Wiktor Gomułicki, Warszawa 2001.

P. Chlebowski, „*Bema pamięci żałobny-rapsod*”. *Rockowa suita Niemena do wiersza Norwida*, „*Studia Norwidiana*”, t. 27-28, 2009-2010, s. 77- 100.

Cypriana Norwida kształt prawdy i miłości. Analizy i interpretacje. Praca zbiorowa pod redakcją Stanisława Makowskiego, Warszawa 1986.

B. Drabarek, J. Falkowski, I. Rowińska, *Szkolny słownik motywów literackich*, Warszawa 2002.

K. Gajda, *RoCK Norwidowski, czyli Cyprian Kamil tekściarzem*, „Polonistyka”, nr 1, 2002, s. 21-27;

W. Kopaliński, *Słownik mitów i tradycji kultury*, Warszawa 2003

A. Popławska, P. Szelaąg, K. Kotowski, *Słownik terminów literackich*, Kraków 2004.

Słownik języka polskiego, t. 1-3 , PWN, Warszawa 1995.